

PIETER VAN DEN BRAND

INZET HERNIEUWBARE GRONDSTOFFEN IN SUBSTRATEN NIET TE STOPPEN

Composteerbedrijven en substraatproducenten hebben de handen ineengeslagen, om het aandeel compost in potgrond en teelsubstraten te vergroten. Een rondgang langs bedrijven uit beide sectoren leert dat ze enthousiast zijn, maar er liggen ook uitdagingen.

Jaarlijks wordt er in ons land zo'n acht miljoen kuub substraat geproduceerd. Teelsubstraten zijn onmisbaar als gezonde voedingsbodem voor gewassen. De tuinbouw maakt volop gebruik van organische teelsubstraten. De consument koopt zijn substraat in het tuincentrum in de vorm van potgrond. De gemeentelijke hoveniers gebruiken substraat in het openbaar groen, waar het samenspel van nutriënten en organische en minerale materialen ervoor zorgt dat de jonge aanplant van bloemen, struiken en bomen kan groeien. Substraten bestaan echter voor de helft tot tweederde uit een materiaal dat in toenemende mate onder druk komt te staan: veen, ofwel turf. In verschillende delen van Europa verdwijnen jaarlijks vele meters natuurlijk hoogveen voor de productie van potgrond en professionele teelsubstraten. Bij het afgraven van veen komt CO₂ vrij, het broeikasgas dat verantwoordelijk is voor de klimaatverandering. De maatschappelijke en politieke druk neemt dan ook toe. Vorig jaar schaarde een meerderheid in de Tweede Kamer zich achter de motie om potgrond voor particulieren op termijn volledig turfrij te maken.

Als alternatief voor turf komt ook compost in beeld. Compost wordt al langer toegepast in potgrond en voor een klein deel in teelsubstraat voor de tuinbouw. De inzet van compost in substraten gaat de klimaatverandering tegen en het draagt bij aan een circulaire economie. Compost- en substraatproducenten willen samen inzetten op een groter aandeel compost in substraattoepassingen. Medio november sluiten de brancheverenigingen VPN voor de potgrond- en substraat, de composteersector, verenigd in de BVOR, met LTO Nederland, andere branches en de rijksoverheid en stichting Turfvrij een convenant om het aandeel compost in substraten in 2025 voor professionele toepassingen op te voeren met 50 duizend kuub en in consumentenproducten met 250 duizend kuub. Deze hoeveelheid komt neer op een verdubbeling van het huidige volume.

“Veel bedrijven hebben laten zien dat ze kwalitatief steeds hoogwaardigere compost kunnen maken.”

Christiaan Olde Bolhaar
directeur
Olde Bolhaar Eco Service

HOG EISEN

Olde Bolhaar Eco Service legt zich met zijn groencompost met RHP-keurmerk toe op substraattoepassingen voor zowel de consumenten- als de professionele markt. Deze compost voldoet aan de hoge eisen van de potgrondindustrie. Vorig jaar ging het bedrijf de samenwerking met het Duitse Klasmann-Deilmann aan, dat de hoogwaardige compost in zijn potgrond verwerkt. Samen produceren ze ook houtvezels voor in substraten. “De markt voor professionele substraten is niet eenvoudig”, zegt directeur Christiaan Olde Bolhaar. “Tuinders hebben altijd een zorgeloos substraat gehad met turf. Het is lastig dat met andere grondstoffen te evenaren. De houtvezels die wij produceren uit houtchips van zagerijen, zijn van constante kwaliteit, net als turf. Deze houtvezel is het hele jaar door een kwalitatief gelijkblijvende grondstof en voldoet aan de RHP-kwaliteitseisen. Voor compost ligt dat anders. Niet dat compost slecht van kwaliteit is, maar je moet dit product per producent beoordelen. Elke producent maakt een andere compost, ook in de

seizoenen wisselt de input van een compostering. Voor consumentenproducten is dat niet erg, maar voor toepassing in professionele substraten wel. Je zult grote hoeveelheden van gelijke kwaliteit in de markt moeten zetten." Volgens Olde Bolhaar is dat alleen weggelegd voor de grote composteerders. "Je moet hier veel voor doen, zoals het inrichten van een kwaliteitssysteem. Dat is alleen lonend als je grote volumes produceert. Ook zul je omvangrijke locaties moeten hebben. Om compost voor de professionele teelt te maken, ligt het materiaal veel langer op je terrein. Er komt een uitgebreid keuringstraject bij kijken met analyses en plantentests. Dit soort locaties is schaars. Een vergunning krijgen voor een bedrijfsuitbreiding is met de stikstofcrisis bijna onmogelijk. Wij beschikken in Duitsland over een vrij grote locatie, maar ook daar lopen we tegen grenzen aan." In de consumentenmarkt ziet Olde Bolhaar daarentegen volop mogelijkheden. "Veel bedrijven hebben laten zien dat ze kwalitatief steeds hoogwaardigere compost kunnen maken."

"De trend naar substraten met hernieuwbare grondstoffen zal doorzetten."

John van Haeff
manager Organisch
Attero

POSITIEVE LIJN

's Lands grootste gft-composteerder Attero produceert al zo'n twintig jaar compost voor in substraten. "We hebben deze ontwikkeling altijd aangejaagd", vertelt manager Organisch John van Haeff. "Er zit al jaren een positieve lijn in, niet alleen qua volume maar ook gezien de waardering voor compost vanuit de potgrond- en substraatindustrie. De sector heeft nu zelf doelen opgesteld om het aandeel compost in substraten te verhogen. Dat is een stimulans om écht door te pakken. Alle lof hiervoor. We zijn voortaan partners in dit proces."

Attero concentreert zich op compost voor substraten in de consumentenmarkt. De professionele markt is nog een hele uitdaging vanwege het zoutgehalte in gft-compost. Daar gelden strenge regels. Samen met afnemers tast het bedrijf af met welke compostkwaliteit het kan volstaan. "Daar waar we compost kunnen leveren doen we dat graag." Attero voert een streng acceptatiebeleid. Alle compostfabrieken

hebben machines die de vervuiling in het gft verwijderen. Een aantal heeft zich toegelegd op specifieke levering aan de potgrond- en substraatindustrie. De hygiëniseringsprotocollen zorgen voor een veilig product. Op zijn locatie in Wilp maakt Attero compost van honderd procent hernieuwbare grondstoffen die de substraatproducent niet meer met turf hoeft te mengen. Dit product komt in 2023 op de markt, vooralsnog alleen voor de consumentenmarkt. "We maken steeds hoogwaardigere toepassingen", zegt Van Haeff. "Nu is het zaak te upgraden en volumegroei te realiseren."

Een nadelige ontwikkeling, signaleert Van Haeff, is dat er door producenten van bio-energie flink aan houtachtige reststromen wordt getrokken, terwijl die een prima aanvulling kunnen zijn in compost. "Toch ben ik ervan overtuigd dat het gebruik van biomassa als brandstof zal afnemen en we toe gaan werken naar een hoogwaardige toepassing hiervan in producten en materialen. Ook de trend naar substraten met hernieuwbare grondstoffen zal doorzetten."

VOLUME

Kekkilä-BVB, onderdeel van het Finse Neova-concern maakt substraten voor de consumenten- en de professionele markt. Het bedrijf is gespecialiseerd in teeltsubstraten en maakt hiervoor volop gebruik van compost. "We kunnen nog veel meer gebruiken", zegt directeur Innovatie Marck Hagen, "maar dat volume is niet beschikbaar. Er moet met markten worden geconcurrereerd, die volop subsidie krijgen en de voor compost geschikte houtstromen naar zich toe trekken. Dat drijft de prijzen op, terwijl deze stromen een laagwaardige bestemming krijgen", verwijst ook hij naar de houtstook in de biomassacentrales. "Dat beperkt het volume dat wij graag toe willen passen. Compost levert een nuttige bijdrage aan onze substraten. Het is nutriëntenrijk materiaal en goed voor de weerbaarheid van teeltgewassen."

Punt van aandacht voor de compostproducent, stelt Hagen, blijft de controle op inputstromen, wat voor de kwaliteit erg belangrijk is. "Als wij een meting doen of een uitstrijkje maken, vinden we altijd wel wat, zoals residuen van

"Compost levert een nuttige bijdrage aan onze substraten."

Marck Hagen
directeur Innovatie
Kekkilä-BVB

pesticiden. Daar moet meer grip op komen, maar wij zien dat sommige composteerdere hier serieus aan werken. Als substraatbedrijf willen wij graag met hen samenwerken. Maar er is nog te weinig aanbod vanuit deze partijen beschikbaar. Terwijl we zien dat de tuinbouw substantieel meer substraat nodig heeft dan ze nu gebruikt. Daarom moeten we krachtig inzetten op kwalitatief hoogwaardige alternatieven voor turf." De verdubbeling van het huidige compostvolume die het convenant tussen de compostsector en de substraatindustrie nastreeft ziet Hagen als een mooie eerste start. Los van het convenant blijft de tuinbouwsector turf voor de opgroei van zaden en stekjes en de champignonteelt gebruiken, "maar compost kan een deel van de oplossing bieden, al gaat het om het totaalplaatje. Daarom kijken we nadrukkelijk ook veel breder naar andere hernieuwbare materialen."

"Dat compost in deze transitie een steeds belangrijker rol gaat vervullen is voor ons een uitgemaakte zaak."

Ben Scheer
manager Innovatie
Pokon Naturado

ONMISBARE COMPONENT

"Compost is voor ons een onmisbare component in onze bodemverbeteraars en onze potgrond", zegt manager Innovatie Ben Scheer van Pokon Naturado. De leverancier van plantverzorgingsproducten voor de consumentenmarkt werkt al vele jaren aan het verduurzamen van het assortiment en de grondstoffen die het gebruikt. Voor zijn producten zit het bedrijf gemiddeld op vijftig procent aan hernieuwbare grondstoffen. "Vanaf 2023 zijn onze bodemverbeteraars volledig circulair en turf-vrij. In potgrond zetten we een steeds groter aandeel RHP-gecertificeerde compost in. Dat compost in deze transitie een steeds belangrijker rol gaat vervullen is voor ons een uitgemaakte zaak. Er wordt al flink geïnvesteerd in onderzoek en ontwikkeling en we zien dat ketenpartners elkaar steeds vaker opzoeken. De gesprekken tussen BVOR en VPN zijn daar illustratief voor."

Kwaliteit, veiligheid en beschikbaarheid zijn blijvende randvoorwaarden, aldus Scheer. "We zijn continu in gesprek met onze leveranciers om vraag en aanbod op elkaar af te

stemmen. Hierdoor worden ook de specificaties die voor ons belangrijk zijn, voor hen duidelijk. Belangrijk is scheidings- en opwaardeertechnieken verder te optimaliseren. Met deze kennisdeling kunnen we samen met elkaar werken aan zowel kwaliteit als kwantiteit." Om de piekvraag in januari tot mei op te vangen, voorziet Scheer, zijn strategische partnerships nodig. "Je kunt dan buffers aanleggen om op het moment suprême over de juiste volumes en kwaliteit te beschikken."

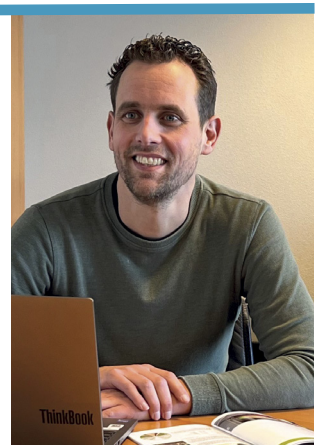
Voor een groter volume van het huidige aanbod van groencompost is het volgens Scheer cruciaal, dat er meer waardevolle inputmaterialen naar de composteerdere gaan en niet via andere routes hun weg naar laagwaardigere bestemmingen vinden. Ook hij vraagt zich af of de opwekking van bio-energie wel de juiste toepassing is. "Hiervoor is een groot volume aan biomassa-stromen nodig, die uitstekend als input voor hoogwaardige groencompost of houtvezel kunnen dienen." Toch ziet Scheer de vooruitzichten voor compost als gunstig. "We zullen alle grondstoffen hard nodig hebben. Voorspellingen van Wageningen Universiteit voorzien een verviervoudiging van de vraag naar substraten voor 2050."

VOORUITZICHTEN

Den Ouden Groep verwerkt groene reststromen op tot uiteenlopende kwaliteiten compost, waarmee het bedrijf de akkerbouw tot de glastuinbouw bedient. Drie van de dertien composteerlocaties zijn RHP-gecertificeerd en maken straks jaarlijks zo'n 100 duizend kuub hoogwaardige compost. Het bedrijf produceert ook een houtvezel onder RHP-certificaat voor in teeltsubstraten. "Compost blijft een natuurproduct, door onze schaalvergroting kunnen we een continue kwaliteit bieden", vertelt commercieel manager Bas Roeters van Den Ouden Organic. Roeters ziet grote kansen voor een groeiend gebruik van compost in de professionele markt. "We steken veel energie in de communicatie met onze klanten in de potgrond- en substraatindustrie. We nemen

"Wat is er mooier dan het telen van een Nederlandse aardbei op een hernieuwbare grondstof die eveneens uit Nederland komt?"

Bas Roeters
commercieel manager
Den Ouden Organic

hen mee in deze transitie en overleggen over gewenste specificaties. Dat gaat niet alleen over kwaliteit, maar ook over parameters als een zo laag mogelijk soortelijk gewicht. Compost is nu eenmaal een stuk zwaarder dan turf. Zo willen we gezamenlijk tot nieuwe recepturen en teeltproeven komen. Hoe intensiever de relatie met onze afnemers is, des te verder we met het vergroten van het volume komen. Dat zal zeker zijn tijd nodig hebben, maar net als het aanbod van turf kun je ook dat van compost finetunen. En we zijn al gewend met seizoenspieken te werken in onze sector. Voor beide partijen kunnen we de groei borgen.”

Het convenant impliceert een forse groei van het aandeel compost in substraat, maar die slag moeten beide sectoren kunnen maken, verwacht Roeters. “In Duitsland ligt al een sterke focus op volledig turfvrĳe potgrond en dat wordt zeer zichtbaar gecommuniceerd richting de consument. Al is Nederland nog niet zover. De beschikbaarheid van meer grondstoffen voor compost is zeker een punt. Het convenant is ook slechts een schakel in het verminderen en uitfaseren van turf.” Nu turf echter steeds meer onderwerp van discussie is, moeten we volgens Roeters onvermĳdelijk naar duurzame grondstoffen voor substraten toe, ook in de tuinbouw. “Wat is er mooier dan het telen van een Nederlandse aardbei op een hernieuwbare grondstof die eveneens uit Nederland komt?”